

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta pedagogická
Katedra výtvarné výchovy

Můj mikrosvět aneb sedm smrtelných hříchů

Bakalářská Práce

Barbora Janoušková

Vizuální kultura se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: MgA. et Mgr. Stanislav Poláček

Plzeň 2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni 15. dubna 2015

.....
vlastnoruční podpis

Ráda bych poděkovala vedoucímu své bakalářské práce a to MgA. et Mgr. Stanislavu Poláčkovi za cenné rady, trpělivost a především správné nasměrování. A dále pak své blízké rodině za podporu.

V Plzni 15. dubna 2015

.....
vlastnoruční podpis

Zde se nachází originál zadání kvalifikační práce.

Obsah

Anotace	2
Úvod	3
1 Inspirace	4
1.1 Sedm smrtelných hříchů	4
1. 1. 1 Vznik.....	4
1. 1. 2 Hříchy	5
1. 1. 3 Sedm smrtelných hříchů v umění	15
2 Průběh práce	19
2.1 Hledání	19
2.2 Správná cesta.....	19
2.3 Technika - Nové pojetí, jiná technika, nová výzva	20
2.4 Popis obrazů.....	21
2.4.1 Pýcha.....	21
2.4.2 Hněv	22
2.4.3 Závist.....	23
2.4.4 Lakomství	23
2.4.5 Lenost.....	24
2.4.6 Nestřídmost	24
2.4.7 Smilstvo	25
2.5 Popis objektu „Žena hříchů“	25
3 Možnost využití ve výchově a vzdělávání	27
4 Závěrečná sebereflexe	29
5 Resumé	30
6 Seznam použité literatury	31
7 Seznam obrazových příloh	33
8 Obrazová příloha	34

ANOTACE

Bakalářská práce se skládá ze dvou částí, praktické a teoretické. Praktická část obsahuje jeden prostorový objekt a sérii sedmi obrazů, přičemž každý obraz představuje jeden ze sedmi smrtelných hříchů. Při tvorbě těchto obrazů bylo cílem zachytit můj vnitřní pohled a prožitek vztahující se ke konkrétnímu hříchu, který obraz zachycuje.

Teoretická část práce, včetně inspiračních zdrojů, je orientována na problematiku sedmi smrtelných hříchů, a to jak z hlediska historie, tak z pohledu výtvarného umění. Dále pak na proces tvorby, interpretaci jednotlivých děl a v neposlední řadě na sebepoznání neboli odhalení svého vnitřního „Já“ v obrazech.

Klíčová slova: akční malba, sebepoznání, vnitřní svět, sedm smrtelných hříchů

Annotation

My bachelor thesis is composed from two parts - practical and theoretical. The practical part contains one spatial object and the series of seven pictures. Each of these pictures represents one of the seven deadly sins. The objective in creating of pictures was to express my inner view and the enjoyment related to the particular sin which is expressed by particular picture.

The theoretical part of this work, including sources of inspiration, focuses on the issues of the seven deadly sins, both from the historical and the fine art perspective. The work also focuses on the process of creation of individual works and their interpretation and last but not least the topic of self-knowledge or revealing your inner self in the pictures.

Keywords: action painting, self-knowledge, inner world, seven deadly sins

ÚVOD

Tématem této práce je „Můj mikrosvět“. Ale ruku na srdce, je vůbec možné takto obsáhlé téma zpracovat pouze na 20 až 30 stran? Právě z toho důvodu jsem se rozhodla být konkrétnější. Proto vznikl podnadpis „aneb sedm smrtelných hříchů“. Samozřejmě i toto téma je více než rozsáhlé, ale v tomto případě slouží spíše jako podpůrný sloup, než jako základní kámen. Rozhodla jsem se vypořádat s touto velice zajímavou, leč místy velmi vyčerpávající tematikou, nejen proto, abych byla schopna ji zde interpretovat a zasadit tak svá díla do širšího kontextu, ale především aby mi posloužila jako pomůcka k promítnutí mého vnitřního „Já“. Tedy k tomu aby díla vůbec vznikla.

Toto nesmrtelné téma jsem si zvolila díky všednosti a všudypřítomnosti těchto „hříchů“. Nikoliv abych moralizovala či upozorňovala na chyby v dnešní společnosti. Rozhlédneme-li se kolem sebe, zjistíme, že těchto sedm hříchů je nezbytnou součástí každého z nás, našeho každodenního života. Jedná se o fenomén, který je nám všem dobře známý a právě díky tomu se mohu snadněji podělit o svůj vnitřní svět tak, aby byl mnohými alespoň částečně pochopen.

Hlavním cílem bylo namalovat sedm obrazů představujících sedm smrtelných hříchů. Ovšem s tím, že hotová díla budou sloužit k sebereflexi a tím i k sebepoznání či sebeuvědomění. A zároveň budou veřejně odhalovat mé vnitřní „Já“ a postoj k této problematice.

Na tomto místě považuji za důležité upozornit na fakt, že jsem ateista. Proto k tomuto tématu přistupuji s určitou nadsázkou a vzhledem k současné době až s určitou groteskností, co se praktické části týče. Jak jsem však již zmínila výše, mým cílem je nabídnout divákovi můj pohled na danou problematiku a posunout svou tvorbu zas o něco dále. Z tohoto důvodu se budu v této práci vyjadřovat naprosto upřímně, s vírou, že se nikoho nikterak nedotknu. A pokud ano, nešlo o zlý úmysl.

1 INSPIRACE

1.1 Sedm smrtelných hříchů

Na počátku je nutné krátce se seznámit se samotným vznikem a vývojem zvolené problematiky, která mi byla inspirací. Postupně zde budou zanalyzovány jednotlivé hřichy a blíže představena výtvarná vyobrazení těchto hříchů v průběhu staletí.

1. 1. 1 Vznik

V prvé řadě je zapotřebí si uvědomit, že vznik tohoto seznamu sedmi smrtelných hříchů se datuje kolem roku 590 n. l., tedy do raného středověku. Jedná se o období, kdy se šířilo křesťanství, a to mnohdy za pomoci násilí. Křesťanství dávalo lidem určité jistoty, vedlo je k morálce a to především za pomoci desatera božích přikázání. Jenže za jakou cenu? Ne nadarmo se používá pojem „temný středověk“.¹ Kněží prosazovali víru a řád pomocí zastrasování a odříkání, přičemž v některých případech sami „kázali vodu a pili víno“. Více v jedné z nadcházejících kapitol. Nyní k samotnému seznamu.

Seznam sedmi smrtelných hříchů byl údajně sepsán papežem Řehořem I. v již zmiňovaném roce 590 n. l. Avšak dle některých autorů se jedná o upravenou verzi, již vytvořeného seznamu osmi pokušení, který sepsal Evagriem z Pontu ve 4. století n. l. V tomto seznamu byla navíc zpužnost, kterou papež Řehoř I. spojil s pýchou do jednoho hřichu, tím vznikla „pýcha“, a tím také seznam sedmi smrtelných hříchů.²

Pojem sedm smrtelných hříchů je poněkud zavádějící a vede k diskusi, zda by vůbec měl být tento termín používán, neboť smrtelný hřích je tak zvaný těžký hřích.³ Což znamená, že tento hřích „*ničí v srdci člověka lásku těžkým porušením Božího zákona*“,⁴ a tím se liší od všedního neboli lehkého hřichu. Odborníci proto spíše používají termín sedm hlavních či kardinálních hříchů. Pojmem hlavní hřích je myšleno, že hřích pochází z hlavy.

¹ *Raný středověk* [online].

² *Sedm smrtelných hříchů, 1. Pýcha a závist*[dokumentární film].

³ GROLLOVÁ, Jana a RYWIKOVÁ, Daniela. *Militia est vita hominis: sedm smrtelných hříchů a sedm skutků milosrdenství v literárních a vizuálních pramenech českého středověku*. Vyd. 1. České Budějovice: Veduta, 2013 (s. 24-39).

⁴ *Katechismus* [online].

Nikoli, že se jedná o nejvážnější hřích. Zatímco pojem kardinální odkazuje na stav mysli, která je ústředním bodem hříšnosti člověka. Tím pádem každý hřích vyrůstá z předešlého.⁵

Takovéto seznamy hříchů se pravděpodobně využívaly k výuce Božího slova v době, kdy pro běžného člověka nebyla dostupná Bible. Ovšem v Bibli o nich není žádná přímá zmínka. Sloužily jako základní morální pravidla, kterými se měli lidé řídit. Jednalo se o jakési vodítko křesťanské morálky, přičemž trestem za hřích bylo peklo či smrt. Tyto hříchy měly představovat samu realitu smrti. Jedná se o důležitou součást křesťanského učení, které tvrdí, že je stejně snadné spáchat hříchy jako o nich jen uvažovat.⁶

V průběhu staletí se společnost různě vyvíjela a měnila. To se týká i otázky nahlížení na dobro a zlo. Vznikala nová náboženství a rozšířil se i ateismus. To vše ovlivnilo dnešní pohled na sedm smrtelných hříchů. V dnešní uspěchané době se hřích stává spíše ctností. Každý z nás jistě někomu něco záviděl, na někoho se naštvál či celý den prolekoval u počítače. Hřích je všudypřítomný, je součástí každého z nás. Ovšem otázkou zůstává, zda se jedná o hřích. A pokud ano, kde je hranice. A kdo má právo soudit? Lidé hřeší vědomě i nevědomě. Ve většině případů ovšem neočekávají trest, jelikož nejde o smrtelný hřích, nýbrž o momentální převahu jedné z mnoha lidských vlastností. Mezi které sedm „hříchů“ nepochybně patří.⁷

V minulosti tento seznam hříchů bezpochyby sloužil k zastrašování „božích oveček“, k udržení jistého řádu a hlavně nadvlády. Z dnešního pohledu toto zastrašování vyznívá poněkud groteskně, jelikož se jednalo o hodně nepřiměřené tresty, místy až poněkud drastické. A to v kontextu náboženství, které má být ve své pravé podstatě mírumilovné a vše milující.

1. 1. 2 Hříchy

Hříchy byly a jsou od pradávna součástí každého z nás. Dříve se ovšem lidé domnívali, že ke hříchu svádí d'ábel, který má mnoho podob. Věřilo se, že jeho snaha bylo odtrhnout lid od víry v boha, neboť ten, kdo se neřídil slovem božím, upadal ve smrtelný hřích. Jak se tedy bylo možné ubránit samotnému d'áblu a nehřešit? Bylo zapotřebí doufat v pomoc

⁵ GROLLOVÁ, Jana a RYWIKOVÁ, Daniela. *Militia est vita hominis: sedm smrtelných hříchů a sedm skutků milosrdenství v literárních a vizuálních pramenech českého středověku*. Vyd. 1. České Budějovice: Vedita, 2013 (s. 41).

⁶ *Sedm smrtelných hříchů, 1. Pýcha a závist*[dokumentární film].

⁷ TOMLIN, Graham. *Sedm hlavních hříchů a jak je překonávat*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009. s. 143.

boha, poddat se mu a nechat se vést cestou víry. Pokud však člověk zhřešil, přišel na řadu očištec. Dosáhnout odpuštění však bylo možné i za pomoci pokání, vykonávání dobrých skutků či zakoupením odpustku.⁸

Existuje sedm hlavních hříchů: pýcha, hněv, závist, lakomství, lenost, nestřídmost a smilstvo. Prvních pět hříchů je charakteru duchovního a zbylé dva tělesného. Papež Řehoř I. dal seznamu jednu z forem klasifikace hříchů, a to v podobě S-I-I-A-A-G-L: Superbia (Pýcha), Ira (Hněv), Invidia (Závist), Avaritia (Lakomství), Acedia (Lenost), Gula (Lakotné obžerství), Luxuria (Smilstvo).⁹ Existují další typologické řady středověkých seznamů hříchů, zde však bude primárně analyzována verze Papeže Řehoře I., neboť se jedná o nejužívanější verzi.¹⁰

Každý ze zmíněných hříchů má svou tajemnou minulost, která odhaluje, jak se z obyčejného hřichu stal hřích smrtelný. Každý z nich se vztahuje k jiné stránce lidské duše. Jedno však mají společné. Každý z hlavních hříchů plodí zas a pouze další hřichy. V následujících kapitolách proto budou rozebrány podrobněji.¹¹

Pýcha

Pýcha, latinsky Superbia, byla chápána jako domýšlivost, zpupnost, vyvýšenost, ješitnost, chvástání, marnivost, pokrytectví a poukazovala na lidskou drzost. Člověk napadený pýchou podléhal iluzi důležitosti a své nadřazenosti vůči ostatním či bohu. Proto je také někdy nazývána jako hřích soběstačnosti.¹²

Ne nadarmo je pýcha považována za královnu všech hříchů. Křesťanská nauka ji považovala za prapůvod všeho zla a počátek všech hříchů. Považovali ji za prvotní hřích, který zapříčinil pád andělů a tím vznik samotného Lucifera či ďábla. Tento padlý anděl

⁸ GROLLOVÁ, Jana a RYWIKOVÁ, Daniela. *Militia est vita hominis: sedm smrtelných hříchů a sedm skutků milosrdenství v literárních a vizuálních pramenech českého středověku*. Vyd. 1. České Budějovice: Veduta, 2013 (s. 74-86).

⁹ GROLLOVÁ, Jana a RYWIKOVÁ, Daniela. *Militia est vita hominis: sedm smrtelných hříchů a sedm skutků milosrdenství v literárních a vizuálních pramenech českého středověku*. Vyd. 1. České Budějovice: Veduta, 2013 (s. 44).

¹⁰ Ve středověké nauce o sedmi hříších, známe tři hlavní proudy klasifikace a to: Cassainuv seznam - G-L-A-I-T-A-V-S, již zmiňovaný Řehořův seznam, seznam typu - V-I-I-A-A-G-L, a nově také typ S-A-L-I-G-I-A.

¹¹ GROLLOVÁ, Jana a RYWIKOVÁ, Daniela. *Militia est vita hominis: sedm smrtelných hříchů a sedm skutků milosrdenství v literárních a vizuálních pramenech českého středověku*. Vyd. 1. České Budějovice: Veduta, 2013 (s. 50-51).

¹² GROLLOVÁ, Jana a RYWIKOVÁ, Daniela. *Militia est vita hominis: sedm smrtelných hříchů a sedm skutků milosrdenství v literárních a vizuálních pramenech českého středověku*. Vyd. 1. České Budějovice: Veduta, 2013 (s. 50-51.).

neboli Lucifer následně sehrál jednu z hlavních rolí v podobě hada při vyhnání Adama a Evy z ráje. Věřilo se, že padlí andělé s velikou oblibou používají pýchu jako pokušení. Proto není divu, že kolem 13. století, v době renesance, vzkvétala víra ve zhmotňování těchto padlých andělů, jejichž záměrem bylo nabádat lid k hříchu. Toto tvrzení bude v jedné z nadcházejících kapitol ilustrováno na některých dochovaných výjevech, ať už ve formě obrazů, fresek, či ilustrace.¹³

Pýcha se objevuje i v řecko-římské mytologii, a to v báji o Ikarovy, Arachne či Narcisovi. I zde jak se hezky česky říká „pýcha předchází pád“. Tento pád se nevyhnul ani některým představitelům katolické hierarchie v 16 století. A to konkrétně papeži Lvu X., který velmi lpěl na svém bohatství a moci, a proto znovu obnovil odpustky.¹⁴ Z tohoto důvodu proti němu protestoval Martin Luther a vyústilo to vznikem protestantství¹⁵.

Jednou z odnoží protestantství jsou Amišové, kteří postavili celý svůj kult na potlačování pýchy, a to ve všech jejích projevech. Amišové se distancují od běžného života, vyhýbají se pokroku, neboť pokrok vede k pýše. Žijí prostý život bez jakýchkoli moderních vymožeností. Ale mohou se v dnešní době od pýchy opravdu oprostít? Cožpak pýcha nekvete i v těch nejchudších poměrech?¹⁶

V dnešní době je pýcha něco, na co je člověk spíše hrdý. Nevede do pekla, nýbrž popohání vpřed. Pokud by pýcha vedla skutečně do pekla, dnes by tam bylo vskutku k nehnutí. Pýcha je vlastnost, která se může projevovat arogancí či egoismem, ale též sebejistotou či jako zasloužená odměna za dobře vykonanou práci. A co takoví rodiče? Ty jsou ve své většině pyšní v jednom kuse. A to na svoje děti, na nás.

Trestem za pýchu bylo upadnutí do rozumové slepoty. Čímž se míní ztráta schopnosti člověka najít sám v sobě pravdu, a to za doprovodu zahanbení. Co se týče trestu v dnešní době lze hovořit o vnitřních pocitech hříšníka, tedy o lítosti, a to pouze za

¹³ GROLLOVÁ, Jana a RYWIKOVÁ, Daniela. *Militia est vita hominis: sedm smrtelných hříchů a sedm skutků milosrdenství v literárních a vizuálních pramenech českého středověku*. Vyd. 1. České Budějovice: Veduta, 2013 (50-51 str.); *Sedm smrtelných hříchů, 1. Pýcha a závist*[dokumentární film].

¹⁴ Odpustky, nahrazovali pokání. Jejich koupí byl vymazán trest za hříchy, kterýchse člověk dopustil.

¹⁵ Rok 1517 odštěpení od římskokatolické církve a následná protestantská reformace vedl a ke změně křesťanství navždy. Vznik protestantství, toť vše co není římskokatolické; *Lutheruv život* [online],

¹⁶ *Sedm smrtelných hříchů, 1. Pýcha a závist*[dokumentární film].

předpokladu, pokud si vůbec uvědomuje svůj prohřešek, nebo o špatné fungování a navazování sociálních vztahů.¹⁷

Nelze rovněž opomenout, že pojem pýcha ukrývá i touhu po moci či přesvědčení o vlastní nadřazenosti. A pokud touto vlastností oplývá člověk na „správném místě“, můžou být následky fatální. Stačí se jen ohlédnout několik desítek let zpět. Či se zamyslet nad současným světovým politickým děním.

Hněv

Hněv, latinsky Ira, je označován za pocit vzteku a nenávisti, který je zcela přehnaný a bez možnosti kontroly. Podobně jako smilstvo a lenost tak i hněv vychází z fyzických předpokladů člověka. Z hněvu vychází zloba, nenávist, násilí a pomsta. Díky hněvu lidé ztrácejí schopnost rozumně uvažovat. Jeho počátek vzniká v lidském srdci, kde jej bouřlivě spaluje. Přináší sebou hořkost a zlomyslnost. Může vést ke krutostem a k vraždě. Tím dochází k porušení desatera přikázání, konkrétně pátého „nezabiješ“. Hněv také bývá považován za projev touhy po pomstě. Odhaluje v lidech jejich zvířecí pudy a odkazuje na samotného ďábla, který je původcem všeho zla. Proti hněvu ďábla stojí Ježíš jako symbol odpuštění.¹⁸

Taktéž existuje hněv ze strany boha. Tak zvaný boží hněv, který závisí na hříšnosti lidstva, neboť bez hříchu božího hněvu není. Jedna z mnoha příčin tohoto hněvu může být pohrdání božím zákonem či nedůvěra. Konkrétním příkladem nám mohou být dva rané biblické příběhy, které popisují tento boží hněv: příběh o Noemově arše a potopě světa, která trvala 40 dní a 40 nocí., a o pádu věže babylonské. V obou případech šlo o potrestání celého svět. Tento boží hněv byl vysvětlován jako důkaz zájmu boha o svůj lid a jako snaha nasměrovat jej správným směrem.¹⁹

Hněv je nám všem vlastní, je to jedna z nejintenzivnějších lidských emocí, která neubližuje jen tomu vůči komu je směřovaná, ale i člověku, který jej záměrně vytváří.

¹⁷ GROLLOVÁ, Jana a RYWIKOVÁ, Daniela. *Militia est vita hominis: sedm smrtelných hříchů a sedm skutků milosrdenství v literárních a vizuálních pramenech českého středověku*. Vyd. 1. České Budějovice: Veduta, 2013 (s. 90-92).

¹⁸ GROLLOVÁ, Jana a RYWIKOVÁ, Daniela. *Militia est vita hominis: sedm smrtelných hříchů a sedm skutků milosrdenství v literárních a vizuálních pramenech českého středověku*. Vyd. 1. České Budějovice: Veduta, 2013 (s. 95-97).

¹⁹ GROLLOVÁ, Jana a RYWIKOVÁ, Daniela. *Militia est vita hominis: sedm smrtelných hříchů a sedm skutků milosrdenství v literárních a vizuálních pramenech českého středověku*. Vyd. 1. České Budějovice: Veduta, 2013 (s. 95-97); *Sedm smrtelných hříchů, 3. Hněv, lakomství a lenost* [dokumentární film].

Rozhněvaný člověk není schopen vidět světlo, ztrácí racionální uvažování, neboť jedná v afektu.²⁰ Samotná historie nám předkládá nespočet příkladu, kdy hněv vedl k nemilosrdným vraždám či válkám. Ovšem nad otázkou zda válku vede hněv, se dosud mezi odborníky polemizuje. Pravdou však zůstává, že hněv válku bezesporu prodlužuje.²¹

Trestem za hněv bylo dle křesťanské nauky věčné zatracení. Předcházet tomuto poněkud přísnému trestu se dalo pomocí sebekontroly, udržením klidu, popřípadě pokáním. V současné době má jen málo kdo po propuknutí hněvu strach z očistce, či věčného zatracení. Spíše trpí výčitkami. Je třeba zmínit, že v křesťanské nauce se již na hněv jako takový nenahlíží jako na hřích. Za hřích jsou považovány jen následky, které jsou vykonány pod vlivem hněvu.²²

Závist

Závist, latinsky Invidia, získala své jméno podle římské bohyně, která byla ztělesněním závisti. Tato bohyně údajně žila ve špinavé jeskyni a bohové jí pohrdali. Když bloudila po světě a hledala své oběti, rostliny jí umíraly pod nohama. Proto se tradovalo, že otráví vše, co je dobré. Její potravou byly zmijs. Proto je často vyobrazována jako žena s hady místo vlasů nebo jako zmijs samotná. V lidech probouzela palčivý pocit závisti, proč mají ostatní více než ona.²³

Závist se rodí z pýchy a vychází z nenávisti. Zabraňuje člověku konat dobré skutky a ničí jejich milosrdenství vůči bližnímu.²⁴ Je to neukojitelná touha po cizím majetku, po něčem, co vlastní někdo jiný. Jde o touhu to získat i za cenu krádeže či vraždy. Závist zapřičiňuje, že si člověk přeje zničení někoho jiného. I přesto se však jedná o lidskou emoci, která je člověku vlastní. Bible jí však odsuzuje. Je jí věnováno jedno z desatero přikázání, a to desáté: „Nebudeš dychtit po statku bližního svého“.²⁵ V biblickém pojetí je závist neschopnost vyrovnat se s úspěchem druhých. Je jí napaden člověk, který není

²⁰ Jedná se o krátkodobý, silný citový stav (např. hněv, radost, zděšení atd.). V případě afektu patického může dojít ke krátkodobé ztrátě paměti. V tomto stavu může být nevědomě spáchán trestný čin. (HARTL, Pavel a HARTLOVÁ, Helena. *Psychologický slovník*.)

²¹ *Sedm smrtelných hříchů, 3. Hněv, lakomství a lenost* [dokumentární film].

²² *Sedm smrtelných hříchů, 3. Hněv, lakomství a lenost* [dokumentární film].

²³ *Sedm smrtelných hříchů, 1. Pýcha a závist* [dokumentární film].

²⁴ GROLLOVÁ, Jana a RYWIKOVÁ, Daniela. *Militia est vita hominis: sedm smrtelných hříchů a sedm skutků milosrdenství v literárních a vizuálních pramenech českého středověku*. Vyd. 1. České Budějovice: Veduta, 2013 (s. 92-95.)

²⁵ *Desatero přikázání a jeho lidská varianta* [online].

ovládán božím duchem, nýbrž se nechává vést d'áblem.²⁶ Dábel záviděl Adamovi a Evě jejich život v rajské zahradě, proto se proměnil v hada a zapříčinil prvotní hřích. I zde se objevuje prvek hada ve spojitosti se závistí. Závist také zapříčinila první vraždu v knize Genesis, kdy Kain zavraždil Abela.²⁷

Dle křesťanství je majetek a postavení dáno bohem. Proto jakákoliv nespokojenost s tímto darem ve formě závisti je vzdorem proti bohu a jedná se o vážný hřích. Spadá sem i radost z cizího neštěstí a škodolibost. Jak proti tomuto hříchu tedy bojovat? Člověk měl složit vše pozemské bohu, nepřidávat se k pomluvám a modlit se. Díky bohu za tuto „spásu“.²⁸

Bible ovšem opomíjí fakt, že závist může mít i blahodárné účinky. Například ve formě zdravé soutěživosti nebo hnacího motoru, který člověka vede vpřed. Čas letí a spolu s ním jde i pokrok, a to nejen technologický. Zde je zakořeněná i závist, která je podprahově využívána v reklamách k navýšení prodeje. Dokonce jsem zaznamenala televizní reklamu, která přímo odkazuje na souseda, který pukne závistí. Závist je tedy nesdílnou součástí dnešní doby, přičemž hýbe naší tržní ekonomikou. Už jen z toho důvodu nemůžeme hovořit o hříchu jako takovém.²⁹

Lakomství

Lakomství, latinsky Avaritia, je někdy také označováno jako lakota, chamtivost, nenasytnost či hrabivost. Byla chápána jako nezdravá touha vlastnit nebo získat více než je nutné mít. Tyto tužby nemají konce. Vedou až k tomu, že člověk touží po nedosažitelném. Je to přehnané lpění především na hmotném majetku, ale i na zásluhách. Lakomství šíří mezi lidmi zlobu a nenávist, ohrožuje charakter člověka, který ztrácí sebekontrolu a schopnost konat dobré skutky. A to vede k věčnému zatracení. Dle křesťanské nauky za zrodem tohoto hříchu stojí nevíra v boha. Následkem lakomství může dojít i ke smrti. Neboť ten kdo lakotou trpí, se obklopuje věcmi, které by mohly posloužit někomu jinému

²⁶ GROLLOVÁ, Jana a RYWIKOVÁ, Daniela. *Militia est vita hominis: sedm smrtelných hříchů a sedm skutků milosrdenství v literárních a vizuálních pramenech českého středověku*. Vyd. 1. České Budějovice: Veduta, 2013 (s. 92-95).

²⁷ *Sedm smrtelných hříchů, 1. Pýcha a závist*[dokumentární film].

²⁸ GROLLOVÁ, Jana a RYWIKOVÁ, Daniela. *Militia est vita hominis: sedm smrtelných hříchů a sedm skutků milosrdenství v literárních a vizuálních pramenech českého středověku*. Vyd. 1. České Budějovice: Veduta, 2013 (s. 92-95).

²⁹ *Sedm smrtelných hříchů, 1. Pýcha a závist*[dokumentární film].

a tím je zabíjí. Což je poněkud drsná představa.³⁰ Dále mohlo také docházet ke krádežím, podvodům, lichvě a vraždě. Ale také ke zradě. Vždyť Jidáš zradil Ježíše za pouhých třicet zlatých.

Z tohoto důvodu křesťané věřili, že chudoba vede k polepšení, a proto se mnohdy dobrovolně vzdávali majetku ve prospěch církve. Skládali slib chudoby a stávali se mnichy. Přičemž šlo o dobře promyšlený tah ze strany církve. Zvláště pak přihlédneme-li k tomu, že sama církev nezůstala bez poskvrny. Tomuto hříchu se nedovedla ubránit místy ani ona sama. I zde se započalo hřešit, nejen ve formě odpustek. Začalo se objevovat svatokupectví. Což bylo přijímání poplatků a úplatků za to co bylo běžnou dennodenní náplní činnosti kněze.³¹

Bohatství samo o sobě nebylo hříchem. Hříchem se stávalo tehdy, pokud bylo nabyto nepoctivě či překáželo ve vztahu k bohu. Nesmí být opomenuto, že majetek je bohem pouze zapůjčen, proto by se člověk měl především soustředit, aby pomocí svého majetku konal dobro a dobré skutky. Je-li člověk sužován chudobou má ji přijmout a věřit, že v nejtěžší chvíli jej bůh neopustí. Tot' pohled středověké církve.³²

Zatímco křesťané hovoří o chamtivosti jako o hříchu, za dob Římanů se jeden čas stal samotný Řím městem přímo prolezlým lakotou a chamtivostí. Římané byli neukojitelní, chtěli stále víc. Z tohoto důvodu také zavedli daně. Ani dnes tomu u nás není jinak. I dnes mezi sebou nalezneme spoustu lidí, kteří nemají nikdy dost a to nejen v politice.³³ Ve své podstatě chamtivost a závist jsou si dost podobné. Oba tyto hříchy mají obrovský vliv na ekonomiku, kterou táhnou vpřed. Jak závist, tak chamtivost máme v sobě hluboko zakořeněnou. Přičemž chamtivost již z dob pravěku, kdy šlo o přežití. Na chamtivost se nyní nepohlíží jako na hřích, spíše jako na akt sobectví, který je do určité míry vlastní každému z nás.

³⁰ GROLLOVÁ, Jana a RYWIKOVÁ, Daniela. *Militia est vita hominis: sedm smrtelných hříchů a sedm skutků milosrdenství v literárních a vizuálních pramenech českého středověku*. Vyd. 1. České Budějovice: Vedita, 2013 (101-102 str.)

³¹ *Sedm smrtelných hříchů, 3. Hněv, lakomství a lenost* [dokumentární film].

³² GROLLOVÁ, Jana a RYWIKOVÁ, Daniela. *Militia est vita hominis: sedm smrtelných hříchů a sedm skutků milosrdenství v literárních a vizuálních pramenech českého středověku*. Vyd. 1. České Budějovice: Vedita, 2013 (101-102 str.)

³³ *Sedm smrtelných hříchů, 3. Hněv, lakomství a lenost* [dokumentární film].

Lenost

Lenost, latinsky *Acedia*, byla ve středověku považována především za duševní znechucenost či duchovní lenost. Byla nahlížena jako odpor k duchovním hodnotám, který vedl přímo do pekla. Lenost se projevovala nedostatkem motivace, ztrátou snahy cokoliiv zlepšit či se nějakým způsobem zapojit do dění okolo sebe. Tedy aktivně se účastnit dění ve světě. Pokud je člověk mimo toto dění, stává se vlastně nepotřebným. Věřilo se, že lenost způsobuje ďábel. Proto se lenosti zbavovalo mimo jiné také exorcismem. Což se překvapivě provádí i dnes.³⁴

Za další formu lenosti byla považována váhavost, která vedla k neustálému odkládání. Jelikož křesťan si nemůže dovolit odkládat věci či důležitá rozhodnutí. Ale popravdě, kdo z nás to nedělá. Tento hřích byl považován zvláště ve středověku za těžký hřích, neboť odváděl od toho, k čemu byl člověk předurčen. Táhl jej k zahálce a odpočinku. Přičemž v této době byl kladen důraz na tvrdou práci. Ta byla známkou ctnostného života a zároveň způsobem jak se uživit a přežít.³⁵

Dalším faktorem proč se jednalo o těžký hřích, bylo, že lenost mohla vést až k sebevraždě. To se považovalo za nejhorší prohřešek proti bohu. Život je dar boží a člověk jej má opatrovat a chránit. Tento hřích je jako jediný neodpuštělný. Proto je potřeba lenosti vzdorovat, a to jak bylo řečeno tvrdou prací. Jelikož ta vede ke štěstí

Lenost je dnes v křesťanství považována za nejméně závažný smrtelný hřích. A to i díky psychologii, která prokázala, že lenost může být především psychická nemoc. Třeba deprese, která je dnes velice rozšířená.³⁶ Podobně smýšleli o lenosti již ve starém Řecku. S touto myšlenkou přišel jako první Hippokratés, který je považován za otce moderní medicíny. Přišel s tím, že lenost je nemoc a nazval ji melancholií.

Je vidno, že tento hřích si v průběhu let prošel velkými změnami z hlediska jeho chápání. Kdy v antické době šlo o chorobu, která se léčila například odpouštěním tělesných tekutin. Ve středověku zas o hřích, ke kterému nás svedl ďábel a je jej potřeba vyhnat

³⁴ *Sedm smrtelných hříchů, 3. Hněv, lakomství a lenost* [dokumentární film].

³⁵ GROLLOVÁ, Jana a RYWIKOVÁ, Daniela. *Militia est vita hominis: sedm smrtelných hříchů a sedm skutků milosrdenství v literárních a vizuálních pramenech českého středověku*. Vyd. 1. České Budějovice: Věduta, 2013 (s. 97-100).

³⁶ Neboli chorobný smutek. Jedná se o duševní stav člověka. Nachází-li se člověk v tomto stavu, postrádá smysl života, pociťuje úzkost a nemá energii atd. Tento stav doprovází jak psychické tak tělesné symptomy. Dle vážnosti je zapotřebí jej adekvátně léčit. (HARTL, Pavel a HARTLOVÁ, Helena. *Psychologický slovník*.) s. 105.

z těla pomocí exorcismu. V době renesance šlo spíše o neduh, kterého jsme se mohli zbavit pomocí přátel a veselí. Dnes se za „leností“ může ukrývat těžká deprese, kterou je zapotřebí léčit.³⁷ Ale stále tu je ještě lenost, která není ani nemoc ani hřích. A právě tato lenost doprovází na cestě životem naprosto všechny.

Nestřídmost

Nestřídmost, latinsky Gula, takto je označováno za dob středověku především nadměrné přejídání a holdování pití, které vede k opilství a tím k dalším hříchům. Tento hřích je také často označován jako obžerství. Vede nejen ke zničení těla, ale také duše. Jedná se o hřích, který je veden především proti vlastnímu tělu. V bibli je tento hřích spojován nejen s nadměrnou konzumací jídla a pití, ale též s dalšími požitky a nadměrným zájmem o pozemské věci. Jedná se o hřích, kterému lze nejjednodušeji propadnout. Neboť člověk aby přežil, jednoduše jíst musí. Ovšem i zde se najdou výjimky, a to nejen v oblasti duchovní, kdy snaha přiblížit se bohu a žít co nejctnostněji vede až k hladovění. V dnešní době lze mluvit o anorexii, ovšem v tomto případě se jedná o mentální nemoc a ne o projev víry.³⁸

Obžerství svádí člověka z boží cesty. Především nadměrná konzumace vína. Aby se ve středověku předcházelo opilství, víno se mísilo s vodou. Dle bible se dopouštěl hříchů i ten, kdo opilství jen přihlížel a nezasáhl. Opilství se spojovalo s vraždou, zločinem a především se smilstvem. Což víceméně platí dodnes.³⁹ Konzumace alkoholu je dnes naprosto běžná věc a žádnou výjimkou není ani u mládeže, což je svým způsobem trestuhodné. Ale nadměrná konzumace alkoholu má daleko hlubší sociální kontext. Ovlivňuje lidské rozhodování, chování, může vést k agresivitě. Dochází k závislosti, k alkoholismu, což může končit smrtí. Ve 20. století se v Americe rozhodli proti alkoholu bojovat prohibic, ovšem marně.⁴⁰ V České republice došlo před nedávnou dobou k zákazu prodeje tvrdého alkoholu v rámci takzvané metanolové kauzy. Zde šlo ovšem o zdraví. A spadá to především pod hřích chamtivosti.⁴¹

³⁷ *Sedm smrtelných hříchů, 3. Hněv, lakomství a lenost* [dokumentární film].

³² GROLLOVÁ, Jana a RYWIKOVÁ, Daniela. *Militia est vita hominis: sedm smrtelných hříchů a sedm skutků milosrdenství v literárních a vizuálních pramenech českého středověku*. Vyd. 1. České Budějovice: Veduta, 2013 (s. 97-100).

³⁸ *Sedm smrtelných hříchů, 2 Obžerství a smilstvo* [dokumentární film].

³⁹ GROLLOVÁ, Jana a RYWIKOVÁ, Daniela. *Militia est vita hominis: sedm smrtelných hříchů a sedm skutků milosrdenství v literárních a vizuálních pramenech českého středověku*. Vyd. 1. České Budějovice: Veduta, 2013 (s. 103-105).

⁴⁰ Absolutní zákaz nejen prodeje ale i výroby alkoholických nápojů.

⁴¹ *Sedm smrtelných hříchů, 2 Obžerství a smilstvo* [dokumentární film].

Co se týče jídla, už samotný prožitek z něj byl považován za hřích. Jelikož se člověk v mysli soustředil na jídlo a ignoroval tak boha. Což je v dnešní době naprosto nepředstavitelné, zvláště pak vezmeme-li v potaz třeba takovou gastroturistiku. Která je dnes velice oblíbená.⁴² Trestem za obžerství bylo zatracení a pohlcení samotným ďáblem, přičemž hříšník vstoupil do pekla skrze ďáblova ústa a skončil v jeho útrokách. Pokud by tomu tak skutečně bylo, ďábel by se musel stát ikonou tohoto hříchu. Čímž není. Lidé popoháněni tímto strachem se dávali na cestu odříkání a zdrženlivosti. Vznikaly pústy a zákazy některých jídel.⁴³

Zatímco ve středověku jedlíky a pijany požírá ďábel, v dobách antiky se naopak pořádaly i několik dní trvající hostiny, které byly doprovázeny záměrným vyprazdňováním z dutiny ústní pomocí prstů či peří. Což taky není dvakrát lichotivá představa. V době renesance to dopracovali ještě dál. Je známo, že někteří z šlechticů se doslova ujedli k smrti či je sužovaly nemoci spojené s přejídáním, jako je dna. Přičemž velký břich byl důkazem bohatství a postavení.⁴⁴ Dnes je tomu jinak. Velký břich se laiky považuje spíše za selhání lidské vůle. Ale i to je špatný pohled na věc. Je potřeba hledat příčinu a ne odsuzovat následek.

Smilstvo

Smilstvo, latinsky Luxuria, tento hřích je chápán především jako nadměrná touha, sexuálního charakteru, touha po tělesném potěšení. Lze jej tedy nazývat chtíčem. Jedná se o nejlákavější hřích. Spadá sem nejen cizoložství, sebeuspokojování, znásilnění, homosexualita a sodomie, ale i nadměrná touha a vášeň v rámci manželství. Ve středověku byl sexuální styk jako takový odsuzován, byl přijatelný pouze za účelem plození.⁴⁵

Dle křesťanství se člověk dopouští hříchu smilstva již při pouhém chlípném pohledu na ženu či pouhou myšlenkou na smilstvo. A za to následuje trest. Překvapivě opět formou věčného zatracení.⁴⁶ V desateru přikázání je tento hřích odsuzován hned dvakrát a

⁴² GROLLOVÁ, Jana a RYWIKOVÁ, Daniela. *Militia est vita hominis: sedm smrtelných hříchů a sedm skutků milosrdenství v literárních a vizuálních pramenech českého středověku*. Vyd. 1. České Budějovice: Veduta, 2013 (103-105 str.)

⁴³ LE GOFF, Jacques a TRUONG, Nicolas. *Tělo ve středověké kultuře*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2006. (s. 33)

⁴⁴ *Sedm smrtelných hříchů, 2 Obžerství a smilstvo*[dokumentární film].

⁴⁵ LE GOFF, Jacques a TRUONG, Nicolas. *Tělo ve středověké kultuře*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2006. (s. 36)

⁴⁶ GROLLOVÁ, Jana a RYWIKOVÁ, Daniela. *Militia est vita hominis: sedm smrtelných hříchů a sedm skutků milosrdenství v literárních a vizuálních pramenech českého středověku*. Vyd. 1. České Budějovice: Veduta, 2013 (s. 105-108).

to v šestém „*Nesesmilníš*“ a devátém přikázání „*Nepožádáš manželky bližního svého*“.⁴⁷ Což už samo o sobě poukazuje na to, s jakou vážností bylo na tento hřích pohlíženo. Přímo ve Starém zákoně je zmínka o zákazu prostituce. V Novém zákoně jsou zas cizoložníci považováni za ty, co jsou nevěrní bohu. Věřilo se, že cizoložnictví a smilstvo vychází ze zkaženého srdce. Šlo o lidskou nečistotu. Přičemž ctnost byla čistota těla, třeba v podobě panenství. Zvládat sexuální potěšení bylo tou nejnáročnější výzvou, jelikož touha zaslepuje rozum a člověk ztrácí kontrolu nad sebou samotným. Proto si mniši údajně pálili prsty nad olejovou lampou, aby se tak v mysli odprosili od hříchu.⁴⁸

Proti hříchu smilstva se dalo vzdorovat především zdrženlivostí a modlitbami. Zřeknutím se rozkoším či cudností. Nebyla žádná výjimka dobrovolného odchodu do kláštera či nedobrovolného, pokud byla dívka zneuctěna. Tento vzdor se ovšem netýkal šlechty. Zde vládla trochu jiná pravidla. Kdy milenky, nevěstky a různé sexuální hrátky byly součástí dvora. Ostatně to potvrzuje bezpočet královských levobočků.⁴⁹

S takto přehnanou přísností jako ve středověku v jiných kulturách na sexuální styk pohlíženo nebylo. Ba naopak. Ve většině kultur byla sexualita oslavována. Jako například v Indii, Egyptě či v Řecku. Kde sexualita šla ruku v ruce s vírou. Příklad z modernější doby hnutí hippies, kde se provozovala „volná láska“.

Co se sexuality v dnešní době týče, je to věc, o které se mluví a smýšlí naprosto otevřeně. Jedná se o pud člověku vlastní, který je přirozenou součástí každodenního života. O hříchu lze mluvit v této souvislosti i dnes. A v jakých případech, to si jistě každý domyslí sám.

1. 1. 3 Sedm smrtelných hříchů v umění

Sedm smrtelných hříchů se zpočátku objevuje především jako součást traktátu či mravoučných textů v podobě doprovodných kreseb či iluminací.⁵⁰ Teprve o něco později se vyobrazení těchto hříchů začalo objevovat v kostelech či katedrálách v podobě fresek. Ty sloužily především k umocnění a vizuálnímu přiblížení kázání. Neboť umění mělo z pohledu církve především moralizovat a varovat. Z dnešního pohledu spíše zastrašovat.

⁴⁷ *Desatero přikázání a jeho lidská varianta* [online]

⁴⁸ GROLLOVÁ, Jana a RYWIKOVÁ, Daniela. *Militia est vita hominis: sedm smrtelných hříchů a sedm skutků milosrdenství v literárních a vizuálních pramenech českého středověku*. Vyd. 1. České Budějovice: Veduta, 2013 (s. 105-108).

⁴⁹ *Sedm smrtelných hříchů, 2 Obžerství a smilstvo* [dokumentární film].

⁵⁰ Obrázek č. 1.

Tyto hříchy se z počátku objevovaly nejčastěji v podobě stromu hříchu či jako žena neřesti. Kdy se jednalo o vyobrazení ženské zoomorfní bytosti, jejíž tělo se skládalo z částí zvířecích těl, které odkazovaly na jednotlivé hříchy.⁵¹

Ve vrcholném a pozdním středověku se s velikou oblibou k vyobrazování hříchů používalo monster. Velice oblíbené byly taktéž alegorie, ve kterých byly přiřazovaný zvířatům lidské vlastnosti a staly se tak atributy jednotlivých hříchů.⁵²

Postupem času se hříchy začaly objevovat také samostatně ve formě obrazu či soch. Přičemž vyobrazení zachycovali nejčastěji hříšníky při samotném aktu páchaní hříchu nebo při trestu za spáchaný hřích. Tyto obrazy měly neustále připomínat, že nebude-li hřích napraven, bude duše hříšníka zatracena.

I v době renesance přetrvávala víra, že sám ďábel láká člověka z boží cesty v podobě hříchu. Proto výjev hříchu je často doprovázen postavou nelidské bytosti či monstra, které představuje ďábla.⁵³

Nicméně k vyobrazování těchto hříchů docházelo i nepřímo prostřednictvím různých legend z dob antických či biblických příběhů. Nejedná se zde o vyobrazení hříchu jako takového nýbrž o jakýsi odkaz na něj. Například obraz *Báj o Arachné* od Velázqueze⁵⁴ či obraz od Salvadora Dálí *Metamorfóza Narcise*.⁵⁵ Oba tyto obrazy odkazují na hřích pýchy. Takovýchto obrazu je mnoho. Přičemž hlavní myšlenka je stále stejná. Žádný hřích nezůstane nepotrestán.

Dante Alighieri

Je-li diskutováno sedm smrtelných hříchů, nelze nezmínit alespoň v krátkosti jméno Dante Alighieri. A to především v souvislosti s jeho literárním dílem *Božská komedie*. Toto dílo vzniklo pravděpodobně mezi lety 1307–1321 a zásadně ovlivnilo představu pekla, nejen v malířství ale i v křesťanství. Dílo je složeno ze tří částí: z pekla, očištění a ráje. Těmito třemi částmi prochází autor, který je hlavní postavou za doprovodu římského básníka Vergilia. Zmíněn bude pouze očištec a peklo s ohledem na sedm smrtelných hříchů.

⁵¹ Obrázek č. 2.

⁵² GROLLOVÁ, Jana a RYWIKOVÁ, Daniela. *Militia est vita hominis: sedm smrtelných hříchů a sedm skutků milosrdenství v literárních a vizuálních pramenech českého středověku*. Vyd. 1. České Budějovice: Veduta, 2013 (s. 109-139).

⁵³ Obrázek č. 3.

⁵⁴ Obrázek č. 3.

⁵⁵ Obrázek č. 4.

Dle Danteho se peklo skládá z devíti kruhů, které se postupně sužují. Co kruh to jiný hřích. Hříšníci, kteří zhřešili pýchou, pochodují kolem hory očiště. Hrbí se pod obrovským nákladem kamení. Nedokážou pohlédnout na očiště, dokud si neuvědomí svůj hřích. Hněv je trestán v pátém kruhu, kde v zápachajících a špinavých vodách řeky Styx, spolu vášnivě zápasí lidé, kteří zhřešili tímto hřichem. Tak zuřivě, že dochází k vzájemnému trhání údů. Lidé, kteří zhřešili závistí, se toulají v pustině. Přičemž mají oči zašité kovovým drátem. Ve čtvrtém kruhu se nachází chamtivci, kteří zhřešili svou lakotou. Na věky klopýtají sem a tam a tlačí před sebou ohromný balvan. Který váží tolik co bohatství, které chtěli v životě získat. V osmém kruhu se pak nacházejí hamižní kněží, kteří zhřešili tím, že prodávali odpustky. Tito hříšníci jsou zaraženy do země vzhůru nohama a hoří jim paty. Ti, co mají ještě šanci na spásu, se nacházejí v očiště, kde obličejem leží v prachu a špíně a odřikávají jeden verš žalmu 119.⁵⁶ Ti, co zhřešili leností, se nacházejí ve čtvrtém kruhu pod hladinou močálu. Zatímco ti, kteří zhřešili nestřídmostí, jsou ve třetím kruhu, kde jsou bičováni v odporně páchnoucích bažinách deštěm a blátem. V poslední řadě hřích smilstva, tento hřích je trestán ve druhém kruhu. Zde duše hříšníku poletují bez odpočinku a jsou týrány ohnivým větrem.⁵⁷ Vskutku úchvatné vyhlídky jak lze strávit věčnost v zatracení.

Hieronimus Bosch

Tvorba Hieronima Bosche mě hodně inspirovala především v přístupu a uchopení tohoto tématu. Jeho symbolické obrazy, který zachycují lidské bláznovství a jsou doplněny různými monstry, mě naprosto fascinují. A to nejen zpracováním ale i samotným odkazem a myšlenkou, kterou tyto promyšlené obrazy mají.

Bosch byl v období renesance považován za hlavního holandského malíře. Na svých obrazech se tento umělec snažil zachytit vnitřní podstatu člověka. Jeho díla byla a jsou ojedinělá, plná fantazie a hříchů. Odkazují na různé neřesti společnosti, a přesto nepostrádají určitou dávkou nadsázky a humoru. A to je to, co dělá tyto obrazy nadčasovými. V jeho podání se i samotné peklo stává spíše jakýmsi fantastickým dobrodružstvím. Samozřejmě z pohledu dnešního diváka. I Bosch se ve své tvorbě zabýval sedmi smrtelnými hřichy, a to nejen náznakově. Roku 1845 namaloval obraz věnovaný pouze těmto hřichům. Jedná se o obraz s názvem *Sedm smrtelných hříchů*.⁵⁸ Jde o

⁵⁶ *Sedm smrtelných hříchů, 3. Hněv, lakomství a lenost* [dokumentární film].

⁵⁷ *Sedm smrtelných hříchů, 2. Obžerství a smilstvo* [dokumentární film].

⁵⁸ Obrázek č. 5.

olejomalbu na dřevěné desce o rozměrech 120x150cm a dnes se nachází v Museo Nacional del Prado v Madridu.⁵⁹

Pieter Bruegel starší

Pieter Bruegel starší je též přezdíváný druhý Bosch, což je při pohledu na jeho obrazy naprosto pochopitelné. Je také známo, že se jim nechal inspirovat. I jeho díla mi byla velkou inspirací v témže rozsahu jako u Bosche. Tento vlámský malíř vpodobňoval převážně žánrové obrazy, na kterých zachycoval selský život. Zabýval se mravou venkovského života. Ve svých dokonalých skupinových kompozicích dokázal zachytit komickou ale i tragickou povahu davu. Stejně tak jako Boschovy obrazy tak i jeho obrazy nesly mravní poselství a ponaučení.⁶⁰

Byl považován za významného malíře 16 století, a to nejen díky své přirozené tvorbě. Kladl velký důraz na upřímnost, a to jeho obrazům dávalo jakousi autentičnost. Zachycoval lidi při běžných aktivitách, ale také při různých slavnostech, kde zacházel do neuvěřitelných detailů. Ani Bruegel se nevyhnul tématice sedmi smrtelných hříchů. Některé jeho obrazy na hříchy pouze odkazují, jako například obraz *Velká ryba pojídá malé ryby*⁶¹ či obraz *Ikarův pád*⁶². Ale stejně jako Bosch se pustil i do zpracování hříchů jako takových, a to v podobě cyklu. V cyklu s názvem *Sedm smrtelných hříchů* jednotlivě zpracovává každý hřích prostřednictvím perokresby. Obraz *Pýcha*⁶³ z tohoto cyklu je z roku 1557, má rozměry 22,9x30cm a nachází se v Paříži.⁶⁴

⁵⁹ REMBERT, Virginia. *Hieronymus Bosch*. V Praze: Slovart, 2007. 159 s.

⁶⁰ MICHEL, Émile a CHARLES, Victoria. *Bruegel: cca 1525-1569*. Vyd. 1. Praha: Knižní klub, 2013. s. 255.

⁶¹ Obrázek č. 6.

⁶² Obrázek č. 7.

⁶³ Obrázek č. 8.

⁶⁴ MICHEL, Émile a CHARLES, Victoria. *Bruegel: cca 1525-1569*. Vyd. 1. Praha: Knižní klub, 2013. s. 255.

2 PRŮBĚH PRÁCE

2.1 Hledání

Při výběru tématu mé bakalářské práce jsem věděla, že chci dělat něco osobního, něco co mě bude bavit. Proto jsme zvolila téma „Můj mikrosvět“. Jedná se opravdu o velice obsáhle téma a já z počátku měla problém jej nějakým způsobem uchopit a konkretizovat. Proto jsme si určila podtéma „panoptikum myslí lidské“. A to ne náhodou. Před nějakou dobou jsem namalovala svůj první obraz s názvem „Proč?“.⁶⁵ K tomuto obrazu mám velice niterní a intenzivní vztah. Jde o záznam jedné životní události, která pro mne nebyla vůbec lehká. A toto byl způsob, jak se s danou situací vypořádat a pokusit se ji nějakým způsobem uchopit. I když při zpětném ohlednutí zachycuje spíše rozhořčení nežli pochopení.

Tento obraz se měl stát výchozím bodem mé práce. Chtěla jsem v jeho duchu pokračovat a vytvořit tak jakési pomyslné panoptikum hříchů, které by se vztahovaly k dnešní společnosti. A to z mého vnitřního světa. V tomto duchu také vznikaly mé první návrhy, na kterých lze zpozorovat náznaky mé zacyklenosti. Tento problém vznikl vinnou mého strachu. A to jak z malby, tak ze samotného formátu.

Jsem pečlivý člověk, takže se spíše věnuji kresbě na menší formáty, kde je možnost pohrát si s různými detaily. Tuto práci jsem brala jako výzvu. Jako výzvu posunout se někam dál, popřípadě jiným směrem. Přičemž jsme hned na začátku šlápla vedle. Můj strach, že nevymyslím nic lepšího a má pokora z větších formátů mě přikovaly k mému prvotnímu obrazu. Nebyla jsem schopná se posunout dál. Stagnovala jsem na mrtvém bodě, bez schopnosti odstupů. Jednoduše řečeno nastala tvůrčí krize. Není nic horšího než to, když krize nastane v období, když si jí opravdu nemůžete dovolit. Této krize jsem nebyla schopná se nikterak zbavit. Ani s odstupem času se to nezlepšovala, spíše naopak. Bylo zapotřebí odborné rady.

2.2 Správná cesta

Poté, co mi vedoucí práce pomohl otevřít oči. A nabídl mi jiný uhel pohledu, jak na mnou zvolenou tematiku nahlížet. Padlo rozhodnutí. Rozhodla jsem se, celý koncept mé práce trochu poupravit, zjednodušit a nemoralizovat. Změnila jsem podnázev na „sedm

⁶⁵ Obrázek č. 8.

smrtných hříchů“. Přičemž mým nynějším cílem bylo využít všednosti a všeobecné známosti těchto hříchů a ilustrovat na nich svůj vnitřní svět a tím i svůj postoj k této problematice. Nikoli poukazovat na to, čím dnešní společnost hřeší. Či co přehlíží, jak jsem původně měla v úmyslu. Přehodnotila jsem také techniku. Můj počáteční úmysl byl, jak jsem se již výše zmiňovala následovat prvotní obraz se vším všudy. Tedy i způsob zpracování měl být stejný. Má představa byla stále opakující se pozadí s detailním zpracováním hříchů, což by ve výsledku bylo spíše ke škodě i vzhledem k formátu. Přičemž detailní zpracování by trvalo opravdu dlouho. Mé nové pojetí spočívalo hlavně ve změně přístupu ke zpracování. A tím se samozřejmě změnila i technika. Mým novým cílem byla snaha zachytit zrod své představy hříchů. Zachytit vizuální nástřel této myšlenky u jednotlivých hříchů dříve, nežli jej přebijí další a vznikne tak abstraktní shluk barev. Proto jsem začala trénovat svůj vnitřní pohled. Zavřela jsem oči s myšlenkou na konkrétní hřích a čekala, až se z počáteční iluze tmy začne stávat pulsující shluk barev. A přesně v tento okamžik začínají vznikat nástřely. Který se stejně rychle objeví, tak jako zmizí. Tento způsob vyobrazení byl můj nový cíl.

2.3 Technika - Nové pojetí, jiná technika, nová výzva

Už je jisté patrné, že mnou zvolená technika je malba na sololitové desky různých rozměrů. A to akrylovými barvami. Abych dosáhla svého cíle, bylo zapotřebí odhodit štětce a nakoupit pěnové válečky. Zapomenout na detaily a soustředila se na celek, což bylo pro mne něco nového. Zpočátku to byl opravdu boj, neustále jsem měla tendenci sklouzávat k určitým detailům, což pak narušovalo kompozici a samotný záměr. Neboť výsledek měl být pouze v náznacích, měl by být objevován a zároveň být vidět.

Po dlouhou dobu jsem nemohla dostat do ruky ten správný grif. Proto jsme nikdy i několik desítek minut trávila tím, že jsem jen tak se zavřenýma očima přejížděla válečkem po desce. Nevím, zda to nějakým způsobem opravdu pomohlo, ale po nějaké době jsem se začala dostávat do formy.

Obrazy jsou tvořeny na zemi, převážně rychlými tahy, jejichž cílem není přesnost nýbrž pouze její iluze, čehož je dosaženo pomocí již zmiňovaného pěnového válečku. Tyto tahy jsou na všech obrazech záměrně patrné. Dále pak jsou dotvářeny některé detaily za pomoci štětce a to pro upřesnění.

Ke každému hřích/obrazu jsem přistupovala individuálně co se přístupu, postupu a barevnosti týče. Nejen s ohledem na jeho význam a souvislosti, ale především s ohledem na to, jak jej vnímám já.

Co mě v tomto směru nějakým způsobem ovlivnilo, či inspirovalo, byla především akční malba.⁶⁶ A to zejména Jackson Pollock. Což je na obrazech patrné v lehké formě drippingu.⁶⁷ Jehož jedním z hlavních představitelů Pollock je.⁶⁸

Jak jsem se již zmiňovala, obrazy byly tvořeny na zemi, tudíž byla místy potřeba určitá obratnost a hlavně výdrž. Ke každému přejití válečku po desce bylo zapotřebí celého těla. Čehož jsem si z počátku začala všímat až druhý den, když mě bolelo celé tělo. Až později jsem si uvědomila propojení celého těla s válečkem. Tu monumentalitu tahu, která tímto propojením vzniká. Tento pocit byl pro mě něco naprosto nového. Když opomenu vedlejší účinky, je faktem že díky této technice jsem ve své tvorbě získala nový rozměr.

2.4 Popis obrazů

2.4.1 Pýcha

Tento obraz vznikl jako první. Jeho koncept se v zásadě nijak nezměnil od prvotního návrhu. Došlo pouze k některým kosmetickým úpravám, co se barvy a detailnosti týče. V tomto obraze se mi skutečně povedlo zachytit nástřel mého vnitřního pohledu bez dlouhého váhání, a to prakticky na první pokus.

Obraz lze interpretovat jako ženu s jehlou v dmoucím se poprsí. Přičemž velikost poprsí je v poměru k tělu značně přehnána. Což má do jisté míry odkazovat na dmoucí se hrud' holubů při námluvách. A zároveň umocňovat onu pýchu. Na první pohled se může zdát, že žena na obraze postrádá tvář. Ale je tomu skutečně tak?

Čákance a kaňky poblíž tváře jsou skutečně myšleny jako nezastižený obličej. Ale je tu ještě další důvod, proč jsem volila tento způsob vyobrazení. A to, že ona žena je

⁶⁶ Z angl. action painting. Jeden z proudů abstraktního expresionismu. Který se uchytil převážně v USA. Tento styl je považován za záznam niterního stavu umělce v průběhu tvorby. Můžeme se v této souvislosti setkat i s termínem malba tělem. Jelikož tento postup klade důraz na gestičnost malby. (BALEKA, Jan. *Výtvarné umění: výkladový slovník: (malířství, sochařství, grafika)*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1997) s. 14.

⁶⁷ Jedná se o kanutí barev, které nahrazuje nanesení barvy pomocí štětce. Je to tedy z části řízená náhoda. Tento postup se objevil ve 20. Stol. Tento styl je často využíván v zmiňované akční malbě. (BALEKA, Jan. *Výtvarné umění: výkladový slovník: (malířství, sochařství, grafika)*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1997) s. 86.

⁶⁸

vtělení samotné pýchy. A pýcha se přeci u každého projevuje jinak. Divákovi tak zde nabízím prostor pro individuální projekci.

Jehla zastává funkci jakéhosi odlehčujícího prvku. Má odlehčit tíhu hříchu, jelikož ve své podstatě žádným hříchem ani není. Je to spíše pozlátko, které někdy zasáhlo každého z nás. Kompozice obrazu je orientovaná převážně na levou stranu, čímž se jehle dostává zasloužená míra pozornosti. Jelikož o nadsázku s lehkým náznakem grotesknosti mi šlo především.

Obraz působí rozostřeně, jelikož jde o zachycení prchavého okamžiku. Jeho pochopení vyžaduje hledání a fantazii. Co se barev týče, jsou použity převážně barvy podzimu, což je období, kdy se příroda pyšní svou úchvatnou paletou barev. Barvy černé je využito pouze tam, kde je kladen významový důraz a na záchytných bodech, díky nimž lze rozpoznat, co obraz sděluje.

2.4.2 Hněv

O tomto obraze můžu s čistým svědomím prohlásit, že jde skutečně o čistý hněv. Jelikož je jeho produktem. Možná právě proto mám k němu nejbližší. Neboť odráží zdolanou překážku. K tomuto hříchu jsem překvapivě hledala cestu dlouho. Nevěděla jsem jakým způsobem jej uchopit, tak aby vyjadřoval to, co má. Pokaždé to skončilo tím, že jsem začárala celou desku čím dál tím tmavší barvou. Když už jsem to udělala po několikáté, následovalo nevyhnutelné. Vybuchla jsem, a to doslova. Tento výjev tedy vznikl v afektu. (O kterém již byla řeč v části věnované hříchu hněvu). Nevědomky jsem tak ilustrovala svůj hněv, aniž bych si uvědomila, co dělám. O to víc jsem byla překvapena výsledkem.

Povedlo se mi zachytit mé duševní rozpoložení tak věrně, že při tvoření finálního obrazu se mi vybavily všechny pocity a myšlenky zpětně. Díky tomu jsem teď schopna popsat význam tohoto výjevu. Stejně jako předešlý obraz byl ztělesněním pýchy, tak toto je ztělesnění samotného hněvu. Ovšem s tím rozdílem, že zde je vyobrazený hněv konkrétní, můj. A ne má představa hněvu jako hříchu. Tento obraz je hřích.

Dominantní barvou je zde černá. A to z toho důvodu, že má znázorňovat afekt. Jak se říká, „rozčílila jsem se tak, až se mi zatmělo před očima“. Dále je zde bílá a červená, z kterých vyplouvá onen hněv. Ty zastávají roli impulzů a jiskření, jelikož jde o zachycení počátku výbuchu. Jehož příčinou byl neúnosný tlak a napětí. Proto také kapající krev

ze řvoucích úst. Tento hněv je pohlaví mužského. A to z toho důvodu, že jde o zmiňovaný počátek výbuchu. Což je prudká agresivní reakce, mužům vlastní. Hněv ženského pohlaví bych použila, kdyby šlo o zachycení hněvu bezprostředně po výbuchu. Jelikož zde je patrnější spíše zoufalství a strach. I zde je ponechán prostor pro odlehčení a to v podobě klaunského nosu. Který opět odkazuje k tomu, že vše je potřeba brát s určitou nad sázkou. A to i hněv.

2.4.3 Závist

U toho obrazu je nejvíce patrné ovlivnění ze strany prostudované literatury. Jelikož jsem se zde nechala hodně inspirovat bohyní Invidiou, která představovala závist. Proto zachycení tohoto nástřelu bylo jedno z nejrychlejších a prakticky bez úprav.

Závist je v mém podání velice smyslná a něžná dívka. Ovšem zdání klame. Stejně tak jako samotná závist. Na první pohled lze skutečně zaznamenat vystupující dívku ze shluku barev. Ale dáme-li obrazu nějaký čas, lze rozpoznat i zákeřnou část tohoto výjevu. Kterou představují především hadi místo vlasů. Tito hadi jsou děláni formou drippingu a zastávají roli zákeřnosti, plíživosti a slizkosti, kterou závist jen oplývá.

Celý výjev je laděn do zelené barvy, která odkazuje přímo na samotnou závist. A zároveň má navazovat příjemnou a klidnou atmosféru. Což je jedna z dalších nástrah ze strany závisti. Její postava na vyobrazení není kompletní, místy splývá s pozadím a ztrácí se v prostoru. A to hned z několika důvodů. Je tomu tak, aby se umocnily smyslné detaily, na které závist láká své oběti. Je to způsob, jak zachovat zachycení prchavého nástřelu této představy. A v neposlední řadě je to náznak ošklivosti a prázdnoty. A to především v prostoru mizející části obličeje. Což doplňují zelené kaňky a čáry. Závist se zprvu může jevit jako neškodná. Ale poznáme-li ji zblízka, zjistíme, že tomu tak není. Poznáme, že je ošklivá. Stejně tak jako tato rozpadající se část obličeje.

Co se techniky týče, je velice podobná vyobrazení hněvu. A to nejen z důvodu, že tento obraz vznikl bezprostředně po jeho dokončení. Ale i z důvodu mého negativního postoje k závisti jako takové, což je jistě z předešlých řádků patrné.

2.4.4 Lakomství

Tento obraz vznikl jako poslední. Možná i proto je na něm patrná jakási klidnost a uvolněnost oproti ostatním obrazům. Obraz představuje samotnou podstatu lakomství.

Zachycuje ji v celé její kráse. A v tom je ten vtíp. Nejde zde o to, jak vypadám, ale o to co mám. Je to o ztrátě vlastního „já“. O ztrátě identity.

Lakota jen náznakem vystupuje z obrazu. Nejde jí o to, aby byla spatřena. Stačí jí, že tam prostě jen je. Ale je tomu skutečně tak? Není možné, že ji jen nejsme schopni vidět pod monumentalitou jejích šperků? Rozhodnutí, už ponechám na fantazii každého z vás.

Co se barevnosti týče, jsou použity převážně odstíny hnědé barvy. Tato barevnost odkazuje na zakořeněnost tohoto hříchu.

2.4.5 Lenost

K tomuto obrazu jsem přistupovala, trochu odlišnou technikou než k ostatním obrazům. Pracovala jsem jak s válečkem tak prsty, kterými jsem dodělávala i detaily. Přičemž detaily jsou rádobý vrývané do hustších vrstev barvy. Zvolila jsem tak, jelikož tento hřích se mě dotýká víc nežli ostatní. Proto jsem chtěla být v přímém kontaktu. Paradoxem ovšem je, že tento obraz je mému srdci nejdál. Že by snad strach nalít si čistého vína?

Výjev na obraze zachycuje zárodek lenosti, který má v sobě každý z nás. Mám na mysli, všední lenost. Tu která se často schovává za dostatek času a je nazývána taktéž jako pohodlnost. Zde hraje velkou roli, můžu, ale ještě nemusím. V tomto případě se nemusím, stalo stavem věčnosti a to již v počátku.

Je zde zachycena postava v prenatalní poloze. Ačkoliv se jedná o osobu dospělou, její pohlavní orgány zůstaly nevyvinuté. Což je jen následek nerozhodnosti. Zakrnělostí zde došlo také k lehké deformaci. Tato skutečnost ovšem nic nemění na bezpečí a pohodlí v prostředí mateřského lona. Barevné čmouhy plynoucí v prostoru, představují pestrost všedního života. Tato pestrost života je ovšem zárodku vzdálená. Jde mimo něj, pouze se od tohoto zárodku odráží. Samotný zárodek lenosti je pak blankytně modrý a to s odkazem na klidnost a lehkost bytí v jaké se nachází.

2.4.6 Nestřídmost

Co se týče tohoto obrazu, i zde jde o zachycení téměř na první pokus. Ale i tak zde došlo k úpravám a to hlavně v oblasti kompozice. Kdy se oproti prvotnímu návrhu ve finále použil pouze výřez. Obraz je soustředěný především na nadměrné holdování alkoholu. A jde zde o ztělesnění přímo samotné nestřídmosti. Která se nachází nejen vespod každé

láhve. Nestřídmost se zde snaží ukojit svou touhu po alkoholu i za cenu toho, že se sama ztrácí. Stává se z ní pouhá mlhavá vzpomínka na to, co byla předešlé noci. Samotná podstata jejího bytí se mísí s alkoholem, který protéká skrz celý obraz. Věnujeme-li výjevu trochu více času lze spatřit detail láhve. Láhve, která představuje atribut tohoto hříchu. Je otázkou, zda tomu není naopak.

Barevnost tohoto obrazu Představuje mihotavé mžiky, po probdělé noci. Vše je rozostřené tak jako prchavý nástřel. Tak jako nestřídmost sama.

2.4.7 Smilstvo

K finální podobě tohoto obrazu vedla dlouhá cesta. Porovná-li to s hledáním u ostatních obrazů. Prvotní nástřel tohoto hříchu pouze obsahoval chtíč. Byla to jen představa chtíče jako nějaké tužby, ale nešlo v něm o podstatu tohoto hříchu. Proto jsem hledala dál, čímž se dostáváme téměř k finální podobě tohoto hříchu. Finální verze prošla pouze kosmetickými úpravami. Zde jde již o zachycení tohoto hříchu v širším slova smyslu.

Tento obraz zachycuje postavu téměř nahé ženy, jež je k nám otočená zády. Přičemž její tělo vystupuje z obrazu především prostřednictvím korzetu a fantazie každého z nás. Tyto smyslné linie ženského těla jsou narušeny letnými dotyky. Z nichž je na první pohled patrné, že žena není sama a to díky umístění těchto rukou.

Otázkou zde ale zůstává, jestli žena představuje vyobrazení hříšníka, či hřích samotný. Obě varianty jsou ovšem správné. Záleží na divákovi, jestli se přikloní k představě, že žena na obraze není sama a hřeší tak v podobě smilstva. Či zda dá přednost možnosti, že, jde o vtělení smilstva samotného. S tím, že muže přitahují již samotné křivky a ženy zas představa k čemu může docházet v popředí. Přičemž se hříšníky stáváme i my.

Co se barevnosti týče, jsou použity převážně světlé a zářivé barvy, který odkazují na to, že touha zaslepuje.

2.5 Popis objektu „Žena hříchů“

Tuto část práce jsem si nechala téměř na konec, jelikož jsem dlouho tápala jakou cestou se vydat. Snažila jsem se čerpat inspiraci jak z teorie, tak ze samotné malby. Ale inspirace stále nepřicházela. Proto jsem začala shánět materiál. S vírou, že inspirace na mě čeká, jen

ji musím najít. Nakonec jsem ji našla tolik, že jsem se v atelieru nemohla ani hnout. Takže nezbývalo nic jiného než jednat.

Ze všech nastřádaných věcí jsem si nejvíce oblíbila „maxi žárovku“ která je určená do divadelních reflektorů. A právě ta se stala zdrojem mé inspirace a hlavou ženy hříchů, kterou objekt představuje. Další zdroj inspirace mi byl výjev *ženy neřesti*, o kterém již byla zmínka. Jde o vyobrazení ženské zoomorfni bytosti, jejíž tělo se skládalo z částí zvířecích těl, které odkazovaly na jednotlivé hříchy.

V mém případě jsem se pustila do kombinace techniky s organickou přírodou. Přičemž samotný objekt dokumentuje vývoj těchto hříchů. Což znázorňuje přechod ženy jakožto středověkého smyšlení do stroje, který zastupuje vývoj a pokrok dnešní doby. Jde o boj dvou materiálů, stejně tak jako o boj dvou názorů. Jde o hříchy, či ne.

Co se týče materiálu, jde o kovovou konstrukci, kterou doplňují elektronky a žárovky. Přičemž žárovky tvoří hlavu, poprsí a záda jsou z panelu s elektronkami. Organickou část zastupují dřevěné hranoly, které představují žebra, oděv z juty a dřevěné pruty v podobě končetin. V neposlední řadě je použita část polyesterové hlavy pro podtržení záměru. Toto vše je umístěno na podstavci, který tvoří disk z kola automobilu.

3 MOŽNOST VYUŽITÍ VE VÝCHOVĚ A VZDĚLÁVÁNÍ

Téma sedm smrtelných hříchů je velice rozsáhlé a to v mnoha směrech. Proto by se jistě toto téma dalo uplatnit nejen v hodinách výtvarné výchovy ale také v občanské nauce či dějepise. Jde o oblast, která je již sama o sobě výchovná. Jelikož tento seznam hříchů sloužil, jako soubor pravidel, dle kterých se měl správný křesťan řídit.

V této práci jsem se orientovala především na osobní vizuální výpověď, uvědomění a postoj. Proto i zde budu pokračovat v tomto duchu. Z vlastní zkušenosti vím, že už jen to, že jsem jednotlivé hříchy namalovala, byl posun vpřed. Přičemž i zde se člověk učí. Není to jen o tom, že si sednete a namalujete první věc, která vás napadne. Tak to nefunguje. Nejdříve je zapotřebí si vybrat, kterým hříchem se budu zabývat. Následuje polemika. Co ten hřích vlastně znamená, jak ho znázorním. A až pak přichází na řadu samotná tvorba a s ní související procesy. Jde sice o nejjednodušší formu jak žákům tuto problematiku předložit, ale méně je někdy více. Proto bych se zpočátku nebála jednoduchosti. Přidá-li se závěrem zpětná reflexe, zdánlivá jednoduchost dostane další rozměr a potřebnou hloubku. A bude-li dostačující zájem, začnou se utvářet či přetvářet postoje k hříchu. Stejně tak, jak tomu bylo u mě.

Tento způsob bych aplikovala u starších žáků. A to ve formě zahřívacího kola. Jak jsem již zmiňovala, jde o velice rozsáhlou tematiku a byla by škoda ji nevyužít. A to především proto, že je zde možnost jak osobního uvědomění, půjde-li o nějakou artefietickou formu. Tak je zde i morální dopad.

V nadcházejících hodinách se lze touto tematikou zabývat zas z jiného uhlu. Žáci mohou vyobrazit, nějaký svůj zážitek, kdy se dopustili či byli svědkem nějaké činnosti, která by mohla spadat pod jeden ze sedmi hříchů. Přičemž při závěrečné reflexi by se vedla diskuze, o jaký jde hřích a proč tomu tak je. A takhle by se dalo pokračovat do nekonečna.

Nemám v úmyslu zde sepisovat bezpočet aktivit na toto téma, které lze uplatnit ve výuce. Spíše jsem chtěla nastínit, že i toto pro žáky jistě zajímavé téma může ve výchově dobře obstát.

A co se vyjádření týče, již samotný proces tvorby je velice blahodárný. Velice dobře působí na naši psychiku. Ačkoliv si to většinou neuvědomujeme. Přidáme-li však již zmiňovanou reflexi, nejen že si po emoční stránce ulevíme a dostaví se uklidnění, ale také

dostáváme další rozměr, a to v podobě zpětné vazby. Jelikož náš vizuální projev vypovídá o nás samých a to z pohledu toho nejhlubšího nitra. Proto je ze strany učitelů zapotřebí určité dávky opatrnosti. I při takto jednoduché formě aktivity. Ale i pozornosti. Mohou si tak povšimnout, či vyzorovat nejen odkazy na psychické problémy ale poznat tak i žáka samotného. Jelikož každý obraz či kresba je pohled do duše tvůrce.

4 ZÁVĚREČNÁ SEBEREFLEXE

Již na začátku této práce jsem psala, že mým záměrem bylo zvolit takové téma, aby mě práce bavila a nebyla to jen nutnost. Nyní když už jsem na samotném závěru, mohu prohlásit, že tomu tak skutečně bylo. A to jak v praktické tak teoretické části. I když tomu tak nebylo vždy. Je pravdou, že místy jsme začala pochybovat. Byla místa, kdy mě rozsáhlost této tematiky začala přehlcovat a já se začala ztrácet. Což je paradox, vzhledem k tomu, že jsem si toto podtéma zvolila hlavně díky tomu, abych mohla být konkrétnější.

V teoretické části jsem se z počátku rozsáhleji věnovala jednotlivým hříchům. Snažila jsem se nastínit postoj k těmto hříchům v době, kdy také byly součástí každodenního života. Jako dnes. Ale bylo na ně pohlíženo z úplně jiného konce. Chtěla jsem tím tak upozornit na kontrast a na vývoj, kterým si každý hřích prošel. Přičemž se prakticky nic nezměnilo. Tyto „hříchy“ jsou od samého počátku součástí každého z nás a jak je vidno ani hrůzostrašná představa dantovského pekla je nevymýtila.

Mým záměrem v praktické části, nebylo hledat ale zachytit. Lépe řečeno snaha zachytit. Přičemž lidská fantazie je něco tak fascinujícího a neuvěřitelného, že tvrzení, že jsem zachytila myšlenku či nástřel představy je projev pýchy. Tato představa zachytit prostě nejde, jelikož jde o maximální dokonalost. V tento moment už mohu říct, že jsem se alespoň hodně přiblížila.

Hlavním cílem této práce bylo otevřít se, vyjádřit svůj postoj a především posunout se dál. Šlo o nové uvědomění. Které mě skutečně neminulo. Při popisování obrazů, jsem si uvědomila, že ve skutečnosti mám k těmto hříchům úplně jiný postoj, než jsem si zpočátku myslela. Opravdu se za nimi skrývá něco hříšného. Něco tajemného, co člověka láká. O to víc dnes, kdy tyto hříchy prakticky žádnými hříchy nejsou. Díky této práci jsem také objevila svou novou zálibu v malbě na velký formát. Což na začátku bylo právě to, z čeho jsem měla největší strach.

S nadsázkou mohu říci, že díky této práci se ze mě stal hříšník. Neboť jsem při jejím zpracování podlela prakticky všem sedmi smrtelným hříchům. Ale i přesto věřím, že má duše nebude navěky zatracena. A pokud ano aspoň vím, co mě čeká.

5 RESUMÉ

Teoretické část této práce je věnovaná sedmi smrtelným hříchům a to jak všeobecně tak i jednotlivě, jakožto hlavnímu zdroji mé inspirace. Je zde na ně pohlíženo jak z hlediska historie, tak z pohledu dějin umění. Zmiňuji zde také Hieronyma Bosche, Pietera Bruegela staršího či Danteho Alighieri a to ve spojitosti s dílem *Božská komedie*. Dále se zde zabývám procesem samotné tvorby, interpretací jednotlivých obrazů a objektu. Závěrem jsem se pokusila naznačit, jak by toto téma mohlo fungovat ve výtvarné výchově a vzdělávání.

V praktické části jsem vytvořila sedm obrazů, přičemž každý obraz znázorňuje jeden ze sedmi smrtelných hříchů, a to za pomoci akrylových barev na sololitové desky o různých rozměrech. Dále pak jeden prostorový objekt. Obrazy zachycují prvotní nástřel mé vnitřní představy o jednotlivém hříchu a odkazují tak na můj postoj k hříchu samotnému.

The theoretical part of this bachelor thesis focuses on the seven deadly sins, both generally and individually, as these are the main source of my inspiration. These sins are viewed both from the perspective of history and of the history of fine art. I also mention here Hieronymus Bosch, Pieter Bruegel senior or Dante Alighieri, in connection with the book *Divine Comedy*. I further focus on the creation process itself and on the interpretation of individual images and the object. In the final part I tried to indicate in which way could the topic work in the art education.

In the practical part, I created seven images, each of which depicts one of the seven deadly sins. The images are made with acrylic paints on different sized fibreboards, plus one spatial object. The images depict the initial sighting of my internal vision of the individual sin and refer to my attitude to the sin itself.

6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Tištěné zdroje

- GROLLOVÁ, Jana a RYWIKOVÁ, Daniela. *Militia est vita hominis: sedm smrtelných hříchů a sedm skutků milosrdenství v literárních a vizuálních pramenech českého středověku*. Vyd. 1. České Budějovice: Veduta, 2013. 275 s., xxxii s. obr. příl. Spis OU; č. 272/2013. ISBN 978-80-86829-85-2.
- TOMLIN, Graham. *Sedm hlavních hříchů a jak je překonávat*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009. 143 s. Orientace. ISBN 978-80-7195-249-7.
- ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie osobnosti: obor v pohybu*. 6., rev. a dopl. vyd., V Grada Publishing 2. Praha: Grada, 2010. 208 s. Psyché. ISBN 978-80-247-3133-9
- ECO, Umberto, ed. *Dějiny ošklivosti*. Vyd. 1. Praha: Argo, 2007. 455 s. ISBN 978-80-7203-893-0.
- MESSADIÉ, Gerald. *Obecné dějiny ďábla*. Vyd. 1. Praha: Odeon, 1996. 572 s. ISBN 80-207-0513-9
- HARTL, Pavel a HARTLOVÁ, Helena. *Psychologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2009. 774 s. ISBN 978-80-7367-569-1.
- BALEKA, Jan. *Výtvarné umění: výkladový slovník: (malířství, sochařství, grafika)*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1997. 429 s. ISBN 80-200-0609-5
- LE GOFF, Jacques a TRUONG, Nicolas. *Tělo ve středověké kultuře*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2006. 155 s. Kulturní historie. ISBN 80-7021-826-6.
- BRIAIS, Bernard. *Mýty a legendy: Egypt, Řecko, Galie*. 1. vyd. Bratislava: Gemini, 1991. 143 s. ISBN 80-85265-09-5
- KULKA, Jiří. *Psychologie umění*. Vyd. 2., přeprac. a dopl., V Grada Publishing 1. Praha: Grada, 2008. 435 s. Psyché. ISBN 978-80-247-2329-7
- PIJOÁN, José. *Dějiny umění. [Sv.] 7*. 2. vyd. Praha: Odeon, [1985]. 348 s
- DANTE ALIGHIERI. *Božská komedie*. Vyd. ve SNKLHU 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1958. 670 s. Nesmrtelní; sv. 41. Krásná literatura.
- REMBERT, Virginia. *Bosch: 1450-1516*. Vyd. 1. Praha: Knižní klub, 2013. 255 s. ISBN 978-80-242-3992-7

- REMBERT, Virginia. *Hieronymus Bosch*. V Praze: Slovart, 2007. 159 s. ISBN 978-80-7209-906-1
- MICHEL, Émile a CHARLES, Victoria. *Bruegel: cca 1525-1569*. Vyd. 1. Praha: Knižní klub, 2013. 255 s. ISBN 978-80-242-4028-2.

Internetové zdroje

- *Raný středověk* [online], [cit. 1. 4. 2015], Dějepis.com. Dostupné z WWW: <<http://www.dejepis.com/kapitola/rany-stredovek/>>
- *Katechismus* [online],[cit. 1. 4. 2015], Karmelitánské nakladatelství. Dostupné z WWW: <http://www.katechismus.cz/paragraf.php?sel_paragraf=1855>
- *Lutheruv život* [online], [cit. 2. 4. 2015], Lutherova společnost. Dostupné z WWW: <<http://www.luther.cz/martin-luther/zivot>>
- *Desatero přikázání a jeho lidská varianta* [online], [cit. 6. 4. 2015], Desatero přikázání. Dostupné z WWW: <<http://www.desetprikazani.cz/zneni-desatera-bozich-prikazani-a-jeho-lidska-varianta/>>

Audiovizuální zdroje

- *Sedm smrtelných hříchů, 1. Pýcha a závist*[dokumentární film]. FILMEXPORT HOME VIDEO s. r. o. USA, 2011.
- *Sedm smrtelných hříchů, 2 Obžerství a smilstvo*[dokumentární film]. FILMEXPORT HOME VIDEO s. r. o. USA, 2011.
- *Sedm smrtelných hříchů, 3. Hněv, lakomství a lenost*[dokumentární film]. FILMEXPORT HOME VIDEO s. r. o. USA, 2011.

7 SEZNAM OBRAZOVÝCH PŘÍLOH

(obr. 1) Sv. Benedikt bojující s Antikristem, 1414 Mettenská bible chudých

GROLLOVÁ, Jana a RYWIKOVÁ, Daniela. Militia est vita hominis: sedm smrtelných hříchů a sedm skutků milosrdenství v literárních a vizuálních pramenech českého středověku. Vyd. 1. České Budějovice: Veduta, 2013. 275 s., xxxii s. obr. příl. Spis OU; č. 272/2013. ISBN 978-80-86829-85-2.(str. VIII)

(obr. 2) Závist, 1417 Krumlovský sborník

GROLLOVÁ, Jana a RYWIKOVÁ, Daniela. Militia est vita hominis: sedm smrtelných hříchů a sedm skutků milosrdenství v literárních a vizuálních pramenech českého středověku. Vyd. 1. České Budějovice: Veduta, 2013. 275 s., xxxii s. obr. příl. Spis OU; č. 272/2013. ISBN 978-80-86829-85-2.(str. XX)

(obr. 3) Pokušení sv. Antonína II., 1640, David Teniers mladší

http://www.artmuseum.cz/reprodukce2.php?dilo_id=7671

(obr. 4) Metamorfóza Narcise, 1937Salvadore Dalí

<http://ografologii.blogspot.cz/2008/10/salvador-dali.html>

(obr. 5) Sedm smrtelných hříchů, 1485, Hieronymus Bosch

<http://angelolog.blog.cz/0709/hieronimus-bosch-sedm-smrtnych-hrichu>

(obr. 6) Velké ryby polykají malé ryby, 1557, Pieter Bruegel st.

http://cs.wikipedia.org/wiki/Pieter_Brueghel#/media/File:Pieter_Bruegel_the_Elder_-_Big_Fish_Eat_Little_Fish.JPG

(OBR. 7) Ikarův pád, cca 1558, Pieter Bruegel st.

http://cs.wikipedia.org/wiki/Pieter_Brueghel#/media/File:Bruegel,_Pieter_de_Oude_-_De_val_van_icarus_-_hi_res.jpg

(OBR. 8) Jackson Pollock, Akční malba

<https://www.pinterest.com/pin/482588916297162209/>

8 OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

(obr. 1)

(obr. 2)

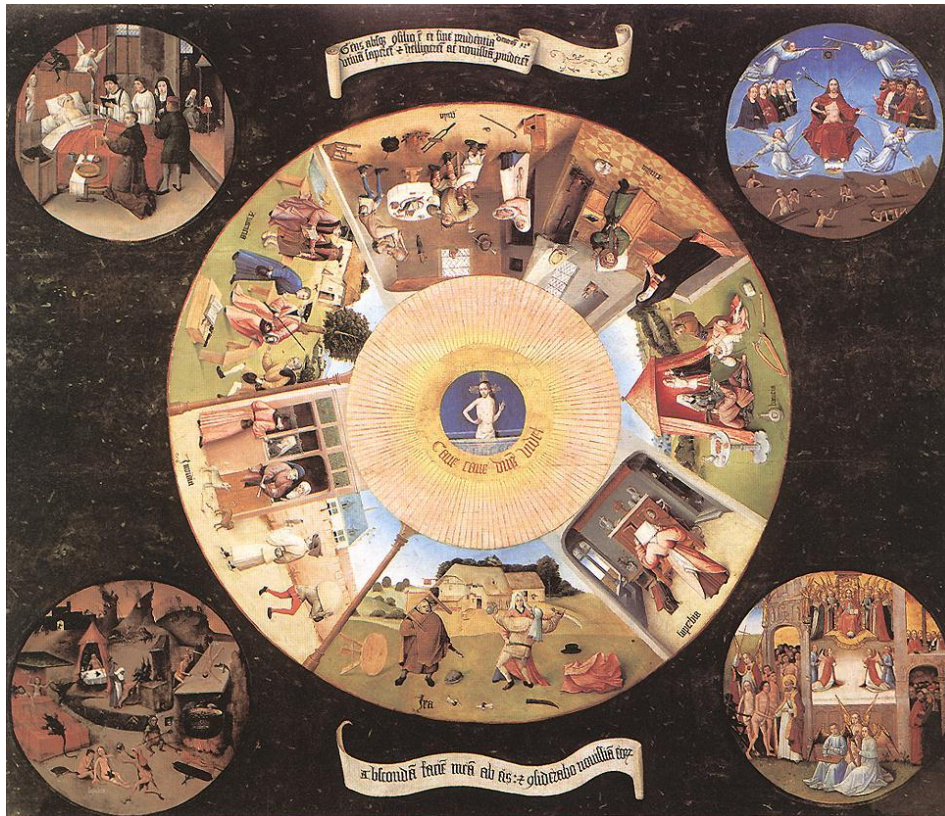
(obr. 3)

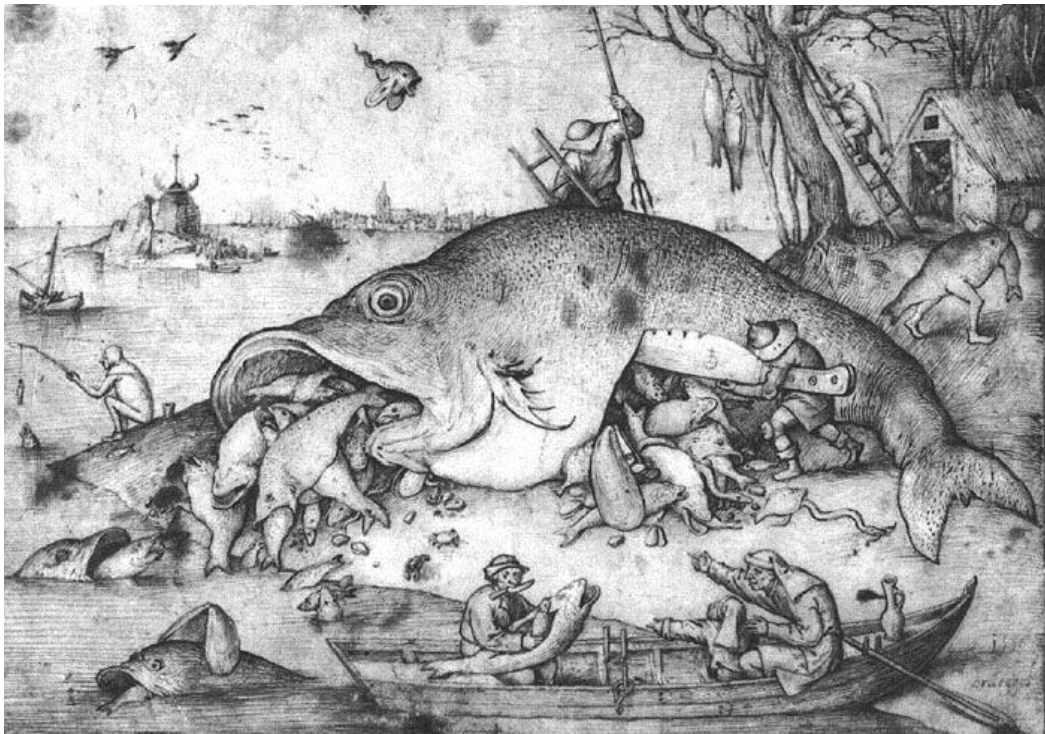
(obr. 4)

(obr. 5)

(obr. 6)

(obr. 6)

(obr. 7)

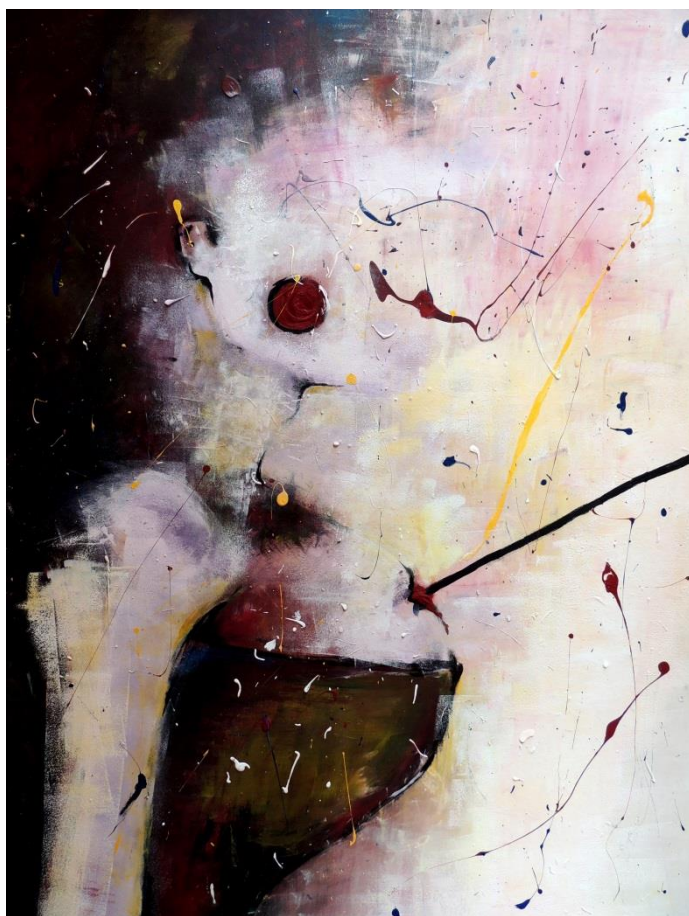

Vlastní tvorba

(obr. 8)

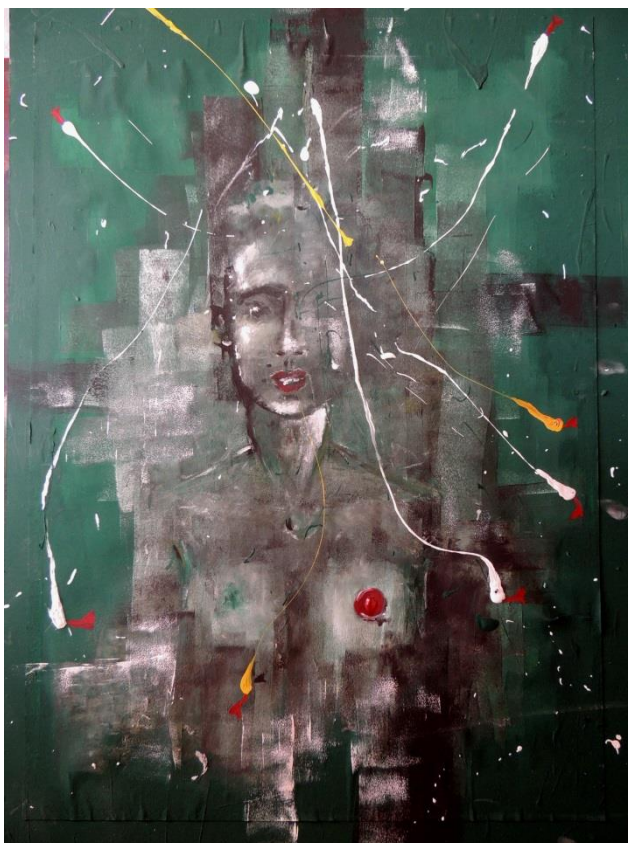
Pýcha

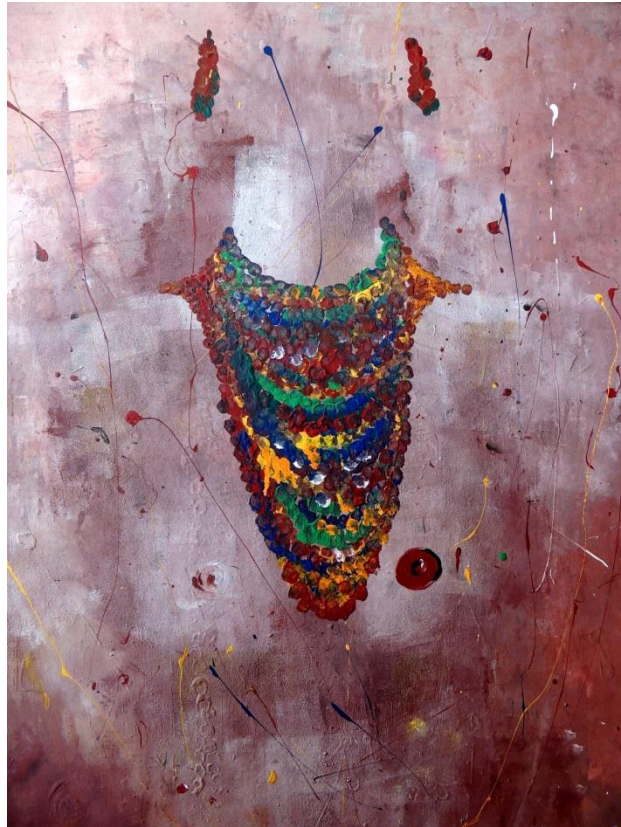
Hněv

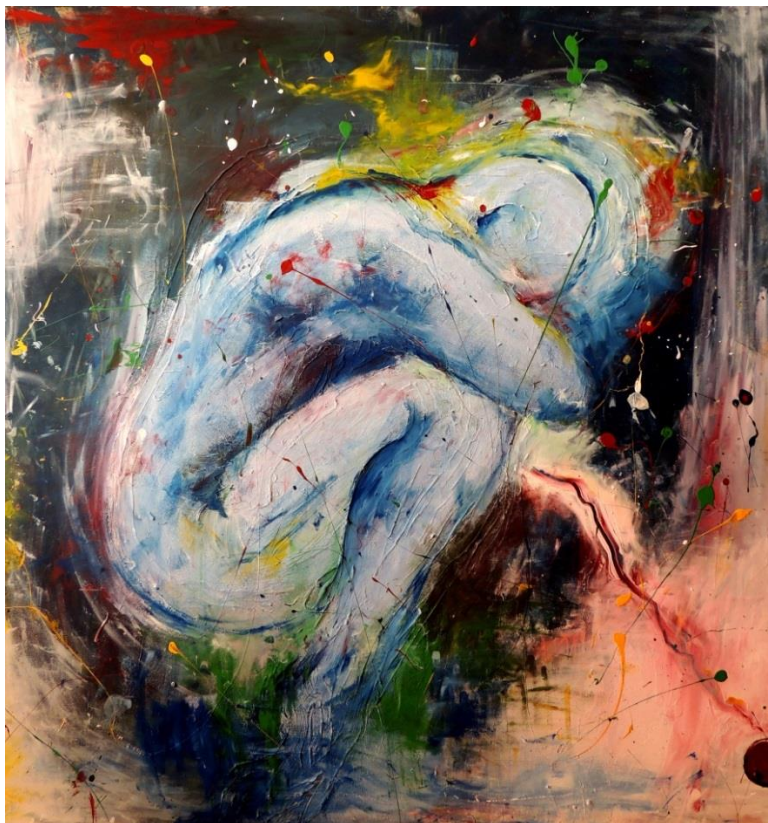
Závist

Lakomství

Lenost

Nestřídmost

Smilstvo

Žena hříchů

